

УДК 37.016
I57

Серія «Ключові компетентності»
Підсерія «Наскрізнi лiнii»
Заснована 2018 р.

I57 Інтегровані проекти «Підприємливість та фінансова грамотність» / автор-укладач Л. М. Пужайчерета. — Х. : Вид. група «Основа», 2018.— 159, [1] с. : іл., табл. — (Серія «Ключові компетентності»).

ISBN 978-617-00-3326-0.

У посібнику подано досвід розкриття наскрізної лінії «Підприємливість та фінансова грамотність» засобами інтегрованих проектів для учнів 5–11-х класів. Автори показали, як на уроках різних навчальних дисциплін формувати підприємницьку і фінансову компетентність.

Матеріали видання можуть бути використані для планування і проведення інтегрованих уроків, виховних та позакласних заходів. Алгоритми й ідеї для учнівських проектів, запропоновані у посібнику, стануть у пригоді творчим педагогам для реалізації компетентнісного підходу й розкриття наскрізних ліній.

Для вчителів основ економіки, основ підприємництва, фінансової грамотності, основ споживчих знань, трудового навчання та технологій, інформатики, математики, фізики, історії, географії, біології, основ здоров'я.

УДК 37.016

ISBN 978-617-00-3326-0

- © Пужайчерета Л. М., укладання, 2018
© Бабенко С. А., Василевська Т. М., Данильченко Н. М., Жулай Г. В., Колісник С. Г., Літвінова О. Ю., Мальон Н. Є., Мірошніченко Н. М., Мокринська О. П., Овчарук О. В., Проненко О. П., Пужайчерета Л. М., Рудченко Н. І., Шибіка В. І.
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2018

ЗМІСТ

СЛОВО ДО ВЧИТЕЛЯ	4
-------------------------------	---

НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА

Овчарук О. В.

Інтеграція підприємницької компетентності до змісту навчальних програм середньої освіти: концептуальні підходи	8
--	---

Пужайчереда Л. М.

Можливості навчальних предметів у формуванні ключової компетентності «Ініціативність і підприємливість» і реалізації наскрізної змістової лінії «Підприємливість і фінансова грамотність»	32
---	----

ПРИКЛАДИ ПРОЕКТІВ

Василевська Т. М.

Настінне панно в техніці канзаші «Карта України»	51
--	----

Проненко О. П.

Вибираємо якісний футбольний м'яч	66
---	----

Мальон Н. Є.

Досліджуємо кухонні міксери	72
-----------------------------------	----

Мокринська О. П., Пужайчереда Л. М.

Створення неперервного цвітіння біля рідної школи	78
---	----

Колісник С. Г.

Визначення енергоефективності й енергоощадності ламп у побуті ...	89
---	----

Літвінова О. Ю.

Подорож Україною	99
------------------------	----

Рудченко Н. І., Бабенко С. А., Жулай Г. В.

Харчові та енергетичні потреби людини	106
---	-----

Шибіка В. І., Павлівський В.

Іграшка-головоломка «Загадкові квадратики»	118
--	-----

Шибіка В. І., Аннас О.

Розроблення і виготовлення точила для кухонних ножів	135
--	-----

Данильченко Н. М.

Раціональна поведінка споживача	140
---------------------------------------	-----

Мірошніченко Н. М., Пужайчереда Л. М.

Обираємо банк з найвигіднішими умовами споживчого кредитування	148
--	-----

СЛОВО ДО ВЧИТЕЛЯ

Зміни — закон життя. І ті, хто дивляться тільки в минуле чи лише на сьогодні, безперечно, пропускають майбутнє.

Джон Ф. Кеннеді

Нова українська школа — це школа, де вчать критично мислити, бути відповідальними громадянами, не боятись висловлювати власну думку, отримані знання застосовувати в житті.

Нова українська школа — це школа, де виховують інноватора та громадянина, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини.

Нова українська школа — це школа, у якій приємно навчатись дітям, спілкуватись батькам і співпрацювати педагогам.

Колеги, ви бажаєте, щоб ваші діти чи онуки навчались у такій школі? А самі ви бажаєте працювати в такій школі?

Упевнена, що так, бо ви тримаєте в руках цей посібник.

Тоді в нас один шлях — вперед!

Бо хто, крім нас — досвідчених, компетентних, відкритих до інновацій — зможе змінити перш за все себе? А вже тоді ми побачимо й зміни в освіті.

Ідея освітньої реформи очевидна — це перехід від школи знань до школи компетентностей, які в нерозривному зв'язку охоплюють знання, уміння та ціннісне ставлення. Відповідно до цього оновлюють державні стандарти, розробляють новий зміст освіти, запроваджують нові методики викладання. І успіх цих змін у першу чергу залежить від учителя, його творчого потенціалу, безперервної самоосвіти, активної життєвої позиції.

Визнання компетентнісного підходу провідним у навчанні передбачає формування не лише предметної, а й ключових компетентностей, зміщення акцентів зі знанневого на діяльнісний освітній результат.

Особливістю оновлених програм середньої та старшої школи є те, що в їхньому змісті передбачена інтеграція ключових і предметних компетентностей через реалізацію чотирьох змістових ліній, які й називають наскрізними: «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність». Ці наскрізні лінії є спільними для всіх предметів, мають бути послідовно розкриті під час навчально-виховного процесу, не передбачають будь-якого поглиблення чи розширення навчального матеріалу з предмета, потребують посиленої уваги щодо їх доцільного та коректного викладу.

Розкриття наскрізної лінії «Підприємливість і фінансова грамотність» забезпечить краще розуміння молодим поколінням українців

практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо); сприятиме розвитку лідерських ініціатив, здатності успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі¹.

Упровадження цієї наскрізної лінії (як і інших) доцільне як через колективну, так і через індивідуальну інтерактивну діяльність учнів. Саме інтерактивні форми й методи роботи мотивують учнів до навчання, забезпечують високий рівень активності учнів у сферах сприйняття, мислення, вербального та емоційного спілкування у процесі навчання, спонукають їх самостійно приймати рішення, працювати творчо, виявляти особистісне ставлення до процесів і явищ.

Учитель же має забезпечити умови для плідної діяльності учнів перш за все через конструювання системи спонукальних завдань, які стимулюють креативність і надають досвід успішної навчальної діяльності.

Сучасні методи навчання керівник проекту «Уроки з підприємницьким тлом» Ева Бобінська об'єднує в чотири групи²:

- ☑ *методи, що зосереджуються на вміннях критичного мислення, умовиводах, аналізі, оцінюванні й узагальненні фактів:* «Мозковий штурм», SWOT-аналіз, ПНЦ (переваги, недоліки й те, що цікаве), лекція з презентацією та робота з текстом-джерелом;
- ☑ *методи, що сприяють формуванню відповідальності, проведенню й оцінюванню вибору, а також прийняттю рішень з повним усвідомленням наслідків:* «дерево прийняття рішень», методи дискусії (дебати, «Шість капелюхів», «Критерійний покер», дискусія на бали, метаплан);
- ☑ *методи, що розвивають уяву, ґрунтуються на емоціях і переживаннях учня, а також створюють нагоду до дії:* драма, моделювання, рольова гра, «Асоціативний кущ», ментальні карти;
- ☑ *методи, які добре відомі й часто застосовуються:* лекція з презентацією, робота з текстом-джерелом, співпраця й робота в малих групах, експертні групи, зупинки із завданнями, проект.

Форм і методів достатньо, однак ознайомлення з одним із найбільш відомих, ефективних і дієвих способів утілення наскрізних ліній у навчальне середовище ми пропонуємо розпочати саме з учнівських інтегрованих проектів.

Таблиця

Алгоритм реалізації учнівського проекту

Етапи роботи	Зміст роботи
Підготовка	Визначення теми, мети і завдання проекту. З'ясування термінів роботи над проектом, дати захисту, часу на подання роботи, вимог до оформлення результатів діяльності

¹ Нова українська школа, веб-ресурс — <http://nus.org.ua/>

² Уроки з підприємницьким тлом: навчальні матеріали / за заг. ред. Е. Бобінської, Р. Шияна, М. Товкало. — Варшава: Сова, 2014. — 398 с.

Закінчення табл.

Етапи роботи	Зміст роботи
Планування	Визначення джерел інформації, необхідних матеріалів для організації та проведення роботи. Визначення способів збору та аналізу інформації. Формування уявлень про бажані результати (форми звіту). Формування груп дослідників, розподіл завдань (у разі групової форми роботи над проектом)
Дослідження	Збирання інформації, виконання проміжних завдань. Контроль і корегування проміжних результатів, співвідношення їх з метою
Результати	Відбір основної інформації, матеріалів, аналіз відповідності отриманих результатів меті й плану проекту
Оформлення звіту	Визначення форми і наповнення звіту. Літературне, граматичне й естетичне оформлення звіту. Оформлення презентації, плакатів, малюнків, фотоколажу тощо. Написання тексту виступу
Захист проекту	Презентація чи демонстрація проекту на загал
Оцінювання	Аналіз і оцінювання результатів діяльності учнів. Підбиття підсумків. Формулювання висновків та рекомендацій щодо подальшої проектної діяльності

Цей посібник пропонує нашим читачам ознайомитись із досвідом розкриття наскрізної лінії «Підприємливість і фінансова грамотність» через учнівські проекти, у яких інтегровані різні навчальні предмети: основи економіки, основи підприємництва, фінансова грамотність, основи споживчих знань, трудове навчання та технології, інформатика, математика, фізика, історія, географія, біологія, основи здоров'я.

Автори показали, як на уроках різних навчальних дисциплін з 5-го по 11-й класи формувати підприємницьку і фінансову компетентність.

Деякі з проектів були надіслані на конкурс «Формуємо підприємливість і фінансову грамотність на різних уроках», який був проведений на сайті «Учительський журнал *on-line*». Деякі дослідження були проведені в рамках конкурсу «Молодь тестує якість». Деякі роботи були опубліковані на сторінках посібників і журналів Видавничої групи «Основа». Частина проектів була створена та презентована спеціально для цієї збірки.

Висловлюємо подяку Овчарук Оксані Василівні, канд. пед. наук, завідувачці відділу компаративістики інформаційно-освітніх інновацій ПТЗН НАПН України за детальний аналіз концептуальних підходів інтеграції підприємницької компетентності до змісту навчальних програм середньої освіти.

Ми щиро вдячні вчителям, які взяли на себе відповідальність втілити учнівські проекти в життя та надали можливість створити цю збірку. Це:

- ☑ **Василевська Тамара Миколаївна**, учитель трудового навчання та технологій вищої категорії, учитель-методист Ніжинської ЗОШ I–III ступенів №10 Ніжинської міської ради Чернігівської області, **керівник проекту «Настінне панно в техніці канзаші «Карта України»;**
- ☑ **Данильченко Наталія Миколаївна**, учитель економіки вищої категорії, учитель-методист, «Відмінник освіти України» Харківської гімназії №46 ім. М. В. Ломоносова Харківської міської ради Харківської області, **керівник проекту «Раціональна поведінка споживача»;**
- ☑ **Колісник Світлана Григорівна**, учитель фізики та математики вищої категорії Першотравневої ЗОШ I–III ступенів Зміївської районної ради Харківської області, **керівник проекту «Визначення енергоефективності й енергоощадності ламп у побуті»;**
- ☑ **Літвінова Ольга Юріївна**, учитель інформатики та математики вищої категорії, старший учитель Бахмутської загальноосвітньої школи I–III ступенів №10 Бахмутської міської ради Донецької області, **керівник проекту «Подорож Україною»;**
- ☑ **Мальон Наталія Євгенівна**, учитель географії та економіки вищої категорії, старший учитель Тростянецької ЗОШ I–III ступенів Долинського району Івано-Франківської області, **керівник проекту «Досліджуємо кухонні міксері»;**
- ☑ **Мірошніченко Ніна Миколаївна**, заступник директора з навчально-виховної роботи Дергачівського ліцею №2, Дергачівський р-н, Харківська обл., учитель економіки вищої категорії, учитель-методист, «Відмінник освіти України», **керівник проекту «Обираємо банк з найвигіднішими умовами споживчого кредитування»;**
- ☑ **Мокринська Олена Петрівна**, учитель географії та економіки вищої категорії, вчитель-методист Дергачівського навчально-виховного закладу «Загальноосвітня школа I–III ступенів — Дошкільний заклад» Дергачівського району Харківської області, **керівник проекту «Створення неперервного цвітіння біля рідної школи»;**
- ☑ **Проненко Олена Петрівна**, учитель економіки та географії вищої категорії, старший вчитель Люботинської гімназії №1 Люботинської міської ради Харківської області, **керівник проекту «Вибираємо якісний футбольний м'яч»;**
- ☑ **Рудченко Наталія Іванівна**, учитель біології I категорії НВК №48 Херсонської міської ради Херсонської області; **Бабенко Світлана Анастоліївна**, учитель біології вищої категорії, старший вчитель Голопристанської ЗОШ I–III ступенів №3 Голопристанської міської ради Херсонської області; **Жулай Галина Вікторівна**, учитель біології та екології Херсонської ЗОШ №28 ім. О. С. Пушкіна Херсонської міської ради Херсонської області, **керівники проекту «Харчові та енергетичні потреби людини»;**
- ☑ **Шибіка Володимир Іванович**, учитель трудового навчання вищої категорії Зміївської ЗОШ I–III ступенів Бериславського району Херсонської області, **керівник проектів «Виробництво іграшки-головоломки» та «Розробка і виготовлення точила для кухонних ножів».**